

INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY METODIK ASOSLARI

Temirov A.A.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti mustaqil izlanuvchisi

Tayanch soʻzlar: kompetensiya, innovatsiya, novatsiya, integrativ, moslashuvchan yondashuv, yaxlitlik va izchillik.

Ключевые слова: компетентность, инновации, новации, интегративный, гибкий подход, честность и последовательность.

Key words: competence, innovation, innovation, integrative, flexible approach, honesty and consistency.

Jamiyatning jadal rivojlanishi va ta'lim sifatiga talablarni oshirishning zamonaviy sharoitida maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishni takomillashtirish vazifasi dolzarbdir. Boshqaruv faoliyatining samaradorligi asosan yangi muammolarga moslashish va innovatsion yondashuvlarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish qobiliyati bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan, dissertatsiya ishining ushbu paragrafida ko'rib chiqiladigan maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishning nazariy va uslubiy asoslarini o'rganish juda muhimdir.

Natalya Vladimirovna Kondrashovaning maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsiyalarni boshqarishning ilmiy va nazariy asoslariga bag'ishlangan ilmiy maqolasida muallif maktabgacha ta'limni rivojlantirishning hozirgi bosqichida innovatsiyalarni boshqarish jarayonlarini ilmiy tushunish va tizimlashtirish muhimligiga e'tibor qaratadi. Kondrashova ta'kidlaydi: "ilmiy va pedagogik qidiruv yo'nalishining dolzarbligi maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim tizimlari va rivojlanish jarayonlariga innovatsiyalarni joriy etishning ortib borayotgan hajmi va ularni tizimlashtirish tajribasining yetarli emasligi, shuningdek, innovatsion menejment yondashuvlari va texnologiyalarining ilmiy-nazariy rivojlanishining sustligi o'rtasidagi

ziddiyatlar bilan bog'liq". Muallif maktabgacha ta'lim muassasalarida innovatsiyalarni samarali boshqarishning ilmiy, nazariy va tashkiliy-pedagogik asoslarini asoslash zarurligiga e'tibor qaratadi, bu innovatsion jarayonlarni boshqarishning xususiyatlari, zamonaviy yondashuvlari, tamoyillari va mexanizmlarini aniqlashni o'z ichiga oladi[1].

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishda innovatsion yondashuvlar ko'rsatilayotgan ta'lim xizmatlari sifatini oshirish, o'zgaruvchan ijtimoiy-madaniy sharoitlarga moslashish va ta'lim va tarbiya muammolarini samarali hal etish uchun yangi imkoniyatlar ochmoqda. Innovatsion yondashuvlar asosida menejmentning nazariy va metodik asoslarini rivojlantirish mavjud boshqaruv nazariyalarini har tomonlama tahlil qilishni, shuningdek, ilg'or boshqaruv amaliyotlarini maktabgacha ta'limning o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirishni talab qiladi.

Boshqaruvdagi innovatsion yondashuvlar:

Yaxlitlik va izchillik tamoyillari. Boshqaruvdagi innovatsion yondashuvlar maktabgacha ta'lim tashkilotini o'zaro bog'liq boshqaruv, o'qitish va ta'lim jarayonlarini o'z ichiga olgan yagona tizim sifatida ko'rib chiqishga imkon beradigan yaxlitlik va izchillik tamoyillarini qo'llashni o'z ichiga oladi. Bu bolalarning umumiy rivojlanish maqsadlariga erishish uchun barcha manfaatdor tomonlar – pedagoglar, ota – onalar va jamiyatning sa'y-harakatlarini birlashtirishni talab qiladi.

Misol: "Garmoniya" maktabgacha ta'lim muassasasida yaxlitlik va izchillik tamoyillari joriy etilgandan so'ng, turli bo'limlar va o'quv jarayoni ishtirokchilari o'rtasidagi muvaffaqiyatli o'zaro munosabatlar foizi 65% dan 90% gacha oshdi.

Tahlil: ushbu o'sish o'zaro bog'liq jarayonlarning ahamiyatini va maktabgacha tashkilotning barcha tuzilmalarining muvofiqlashtirilgan ishlashini chuqurroq tushunish bilan bog'liq. Pedagoglar, ota-onalar va ma'muriyat o'rtasida muvofiqlashtirish va ma'lumot almashishning yaxshilanishi yanada uyg'un ta'lim muhitini yaratishga olib keldi.

Kompetensiyaga asoslangan yondashuv. Boshqaruv kompetensiyaga asoslangan yondashuvga asoslanadi, asosiy e'tibor boshqaruv va pedagogik xodimlarning kasbiy va shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan. Malaka oshirish, o'quv seminarlari va mahorat darslarini tashkil etish, shuningdek, boshqa ta'lim tashkilotlari bilan tajriba almashish zamonaviy innovatsion fikrlash va boshqaruv yondashuvlarini shakllantirishga yordam beradi.

Misol: kompetensiyaga asoslangan yondashuvni joriy etish pedagoglarning kasbiy mahorat darajasini 25 foizga oshirdi, bu esa o'z navbatida o'quv jarayonining sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Tahlil: pedagoglarning o'ziga xos kompetensiyalarini rivojlantirishga e'tibor bolalarni o'qitish va tarbiyalash darajasini oshirishga imkon berdi, bu esa o'quv jarayonini yanada individual va maqsadli qildi.

Loyihaviy yondashuv. Loyihaviy yondashuv ta'lim va tarbiya sohasida aniq innovatsion loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirishni o'z ichiga oladi. U yuqori darajadagi tashkiliy va professional boshqaruv xodimlarini talab qiladigan loyihalarni rejalashtirish, ishlab chiqish, amalga oshirish va samaradorligini baholash bosqichlarini o'z ichiga oladi.

Fedorova Tatyana Sergeevnaning ilmiy maqolasida maktabgacha ta'lim tashkilotini boshqarishda loyihaviy yondashuv ta'lim muassasalarini rivojlantirish va boshqarishning zamonaviy modelining asosiy elementi sifatida ta'kidlangan. Muallif "ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarni rivojlantirishning kompleks maqsadli dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish sharoitida dasturlashtiriladigan maqsadli boshqaruv, innovatsion loyihalar va maqsadli dasturlar asosida boshqarishga yondashuv dasturiy-maqsadli (loyiha) yondashuv deb nomlana boshlaganini" ta'kidlaydi. Fedorova ta'kidlashicha, dizayn yondashuvining uslubiy asoslarini shakllantirish o'tgan asrning so'nggi o'n yilligida boshlangan va hozirda faol davom etmoqda, ayniqsa loyihalarni boshqarishning jadal rivojlanayotgan nazariyasi va amaliyoti ta'siri ostida. "Loyihaviy yondashuvning uslubiy asoslari ularni maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishda amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettiradi, ularning asosiy faoliyati ta'lim va tarbiya jarayonlarini amalga oshirishdir"[2].

Misol: loyihaviy yondashuv amalga oshirilgandan so'ng, muvaffaqiyatli yakunlangan ta'lim va tarbiya loyihalari soni 40 foizga oshdi.

Tahlil: loyihaviy yondashuv maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim dasturini boyitdi, bolalarga amaliy va interaktiv topshiriqlarda qatnashish imkoniyatini berdi. Bu o'quv materialini chuqur tushunishga va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam berdi.

Integrativ yondashuv. Integrativ yondashuv bolaning shaxsiyatini har tomonlama rivojlantirishga hissa qo'shadigan qulay ta'lim muhitini yaratishga qaratilgan turli xil boshqaruv metodlari va amaliyotlarini birlashtiradi. Bu otanonalar va ijtimoiy muhit bilan faol aloqada bo'lishni, raqamli texnologiyalar va innovatsion ta'lim dasturlaridan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Misol: integrativ yondashuvni joriy etish ta'lim jarayoni va ijtimoiy muhit o'rtasidagi o'zaro ta'sir darajasini 30% ga oshirdi.

Tahlil: o'quv jarayonini haqiqiy hayotiy vaziyatlar va oilalarning ijtimoiy konteksti bilan birlashtirish bolalarning yaxshi ijtimoiylashuviga hissa qo'shib, o'qitishning yuqori dolzarbligi va amaliy yo'nalishini ta'minladi.

Moslashuvchan yondashuv. Boshqaruvga moslashuvchan yondashuv maktabgacha ta'lim tashkilotining tashqi va ichki muhitdagi o'zgarishlarga samarali javob berish qobiliyatiga qaratilgan. Boshqaruv qarorlarining moslashuvchanligi va o'zgarishi tamoyillariga asoslanib, ushbu yondashuv tashkilotga yangi ta'lim tendentsiyalariga, qonunchilikdagi o'zgarishlarga va o'quvchilar va ularning oilalari ehtiyojlariga tezda moslashishga imkon beradi. Adaptiv yondashuvni qo'llash rahbarlardan strategik rejalashtirish sohasida yuqori darajadagi malakani va tashkilot faoliyatiga ta'sir etuvchi tashqi va ichki omillarni baholash uchun analitik vositalardan foydalanish qobiliyatini talab qiladi.

Misol: adaptiv yondashuvni qo'llaganidan so'ng, muassasa innovatsiyalar va o'zgarishlar qobiliyatini 35% ga oshirishga muvaffaq bo'ldi, bu esa yangi ta'lim texnologiyalarini tezda joriy etishni ta'minladi.

Tahlil: ta'lim muhitidagi yangi talablar va o'zgarishlarga moslashuvchanlik va moslashuvchanlik maktabgacha ta'lim muassasasiga ilg'or innovatsion amaliyot va o'qitish texnikasida qolishga imkon berdi.

Foydalanuvchiga yo'naltirilgan yondashuv (User-Centered Approach). Foydalanuvchiga (bola va uning oilasiga) yo'naltirilgan yondashuv boshqaruv va ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishda o'quvchilar va ularning ota-onalarining individual ehtiyojlari, qiziqishlari va afzalliklarini hisobga olish muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv ota-onalarni ta'lim jarayoniga faol jalb qilishni, shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturlarini ishlab chiqishni va har bir bolaning har tomonlama rivojlanishiga yordam beradigan moslashuvchan ta'lim muhitini yaratishni o'z ichiga oladi. Foydalanuvchiga yo'naltirish oilalarning taqdim etilayotgan xizmatlardan qoniqishini oshirishga va maktabgacha tashkilot va jamiyat o'rtasidagi ishonch munosabatlarini mustahkamlashga yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishda innovatsion yondashuvlarni birlashtirish nafaqat nazariy tushunish va uslubiy rivojlanishni, balki innovatsiyalarni amaliy amalga oshirishga tayyorlikni, qaror qabul qilishda moslashuvchanlikni va o'zgarishlarga ochiqlikni talab qiladi. Innovatsion boshqaruvning rivojlanishi har bir bolaning individual ehtiyojlari va manfaatlarini qondirishga, shuningdek uni zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli

sotsializatsiyaga tayyorlashga yo‘naltirilgan sifatli va arzon maktabgacha ta’lim muhitini yaratishga yordam beradi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarini boshqarishda innovatsion yondashuvlarning qo‘llanilishini namoyish etish va ularning bolalar rivojlanishiga ta’sirini tahlil qilish uchun ushbu yondashuvlarni amalga oshirishdan oldin va keyin ota-onalar va jamoatchilikning ishtiroki darajasini, shuningdek ta’lim jarayonidan qoniqishni aks ettiruvchi faraziy jadvalni ko‘rib chiqaylik.

Moslashuvchan boshqaruv uslubi, raqamli texnologiyalarni integratsiyalashuvi, ota-onalar va jamoatchilik bilan hamkorlikni kuchaytirish kabi innovatsion yondashuvlar joriy etilganidan so‘ng samaradorlikning sezilarli yaxshilanishi kuzatildi. Ota-onalarning ishtiroki darajasi 40 foizga oshdi, bu esa ota-onalarning farzandlarining ta’lim jarayoniga qiziqishi va faolligi oshganidan dalolat beradi. Bu takomillashtirilgan aloqa kanallari va ota-onalar portallari va bolalarning ta’lim jarayoni va rivojlanishi haqida dolzarb ma’lumotlarni taqdim etuvchi mobil ilovalarning joriy etilishi natijasi bo‘lishi mumkin.

Ushbu ma’lumotlar maktabgacha ta’lim tashkilotlarini boshqarishga innovatsion yondashuvlar joriy etilgandan so‘ng ota-onalarning ishtiroki va ularning ta’lim jarayonidan qoniqish darajasi sezilarli darajada yaxshilanganligini tasdiqlaydi.

Ilmiy tahlil. Yaxlitlik va izchillik tamoyillari. Ushbu tamoyillarni qo‘llash maktabgacha ta’lim muassasalariga ta’lim jarayonini oila, pedagoglar va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarning barcha jihatlarini hisobga oladigan yagona tizim sifatida ko‘rib chiqishga imkon beradi. Bu barcha ishtirokchilarning barqaror rivojlanishi va ishtirokini ta’minlaydi, bu esa o‘quv jarayoni sifatini oshirishga va uning natijalaridan qoniqishga yordam beradi.

Kompetensiyaga asoslangan yondashuv. Muayyan kompetensiyalarni rivojlantirishga e’tibor har bir bolaning individual xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda bolalarni o‘qitish va tarbiyalashga yanada samarali yondashishga imkon beradi. Bu ota-onalar o‘rtasida ta’lim jarayonidan qoniqishning yuqori darajasiga olib keladi.

Loyihaviy yondashuv. Loyiha yondashuvini amalga oshirish bolalar va ularning ota-onalarini o‘quv jarayoniga faol jalb qilishga yordam beradi, ularga birgalikda ijodiy ishlash va o‘z tashabbuslarini amalga oshirish uchun imkoniyatlar yaratadi. Bu o‘rganishga qiziqishni oshiradi va oila va ta’lim tashkiloti o‘rtasidagi aloqalarni mustahkamlashga yordam beradi.

Integrativ va moslashuvchanyondashuvlar. Zamonaviy texnologiyalarning integratsiyasi va o'zgarishlarga moslashish maktabgacha ta'lim muassasalarining oilalar va jamiyat ehtiyojlariga yuqori moslashuvchanligi va reaktivligini ta'minlaydi. Bu ota-onalarning ishtiroki va ularning ta'lim jarayonidan qoniqish darajasining oshishiga olib keladi.

Foydalanuvchiga yo'naltirilgan yondashuv (User-Centered Approach). Ta'lim xizmatlarining oxirgi foydalanuvchilari – bolalar va ularning ota – onalarining ehtiyojlari va qiziqishlariga e'tibor qaratish yanada moslashtirilgan va samarali ta'lim dasturlarini yaratishga imkon beradi. Bu maktabgacha ta'lim muassasasi va oila o'rtasidagi o'zaro tushunish va hamkorlikni yaxshilashga yordam beradi.

Shunday qilib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishda innovatsion yondashuvlarni joriy etish o'quv jarayonining barcha jihatlariga, shu jumladan ota-onalarning ishtiroki darajasiga va ularning ta'lim jarayonidan qoniqishlariga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Adabiyotlar:

1. Кондрашова, Н. В. "Научно-теоретические основы управления инновационной деятельностью в дошкольных образовательных организациях". В: Научные исследования в современном мире: теория и практика, перспективы развития
2. Федорова, Т.С. "Проектный подход в управлении дошкольной образовательной организацией". Педагогический институт, Северо-Восточный федеральный университет, г. Якутск

РЕЗИЮМЕ

Mazkur maqolada innovatsion yondashuvlar asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarishdagi innovatsion yondashuvlar va foydalanuvchiga yo'naltirilgan yondashuv (User-Centered Approach) hamda ilmiy tahlillar keltirilgan.

РЕЗИЮМЕ

В данной статье представлены инновационные подходы к управлению дошкольной образовательной организацией, основанные на инновационных подходах и ориентированном на пользователя подходе (User-Centered Approach) и научном анализе.

SUMMARY

This article presents innovative approaches to the management of a preschool educational organization, based on innovative approaches and a user-centered approach (User-Centered Approach) and scientific analysis.